

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 10 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 10 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Муҳаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пулатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jale Özlem, Murodaliev Rakhmonali, Askarov Ollabergan</i> ABOUT ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN TASHKENT REGION (2022)	9-17
<i>Хомиджонова Мафтунахон</i> АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ УСТРУШАНЫ, В ЧАСТНОСТИ БАСЕЙНА ЗААМИНСУ	18-26
<i>Nig'matullayev Ibrohim</i> SHIA JAMOALARINING MUQADDAS JOYLARI VA ZIYORATLARI	27-32
<i>Arslonbekov Nursulton</i> ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLAKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI SAFARI VA UNING NATIJALARI	33-36
<i>Nasirillayeva Nodirabegim</i> ABDULLA NOSIROVNING "TURON" KUTUBXONASIDAGI FAOILAYATI	37-42
<i>Tuyev Fazliddin</i> NAVOIY VILOYATIDA SOG'LIQNI SAQLASH BORASIDA O'ZARO TASHQI HAMKORLIK ALOQALARI	43-47
<i>Davlatova Shoirra</i> TURKISTON SOVET AVTONOMIYASINING E'LON QILINISHI VA O'LKADA BOLSHEVIKLARNING BOSHQARUV TASHKILOTLARI	48-53
<i>Muminov Azizbek</i> TURIZM SOHASIDA EKOLOGIK BILIM VA EKOLOGIK MADANIYATNI YUKSALTIRISH	54-59
<i>Abdullayev Elbek</i> AMIR TEMUR VA MUZAFFARIYLAR DAVLATI O'RTASIDA MUNOSABATLARNI YO'LGA QO'YILISHI	60-63
<i>Turg'unov Sherzod</i> NAMANGAN VILOYATI SANOAT KORXONALARIDA MEHNATKASHLAR UCHUN YARATILGAN SOG'LIKNI SAQLASH, SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH VA MADANIY – MA'RIFIY SOHADAGI SHAROITLAR HAQIDA FIKR MULOHAZALAR	64-71

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Berdaliyeva Muxabbatxon</i> O'ZBEKISTONDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISHNI TARTIBGA SOLISH: IQTISODIY VA HUQUQIY JIHATLARI	72-79
<i>Ergashev Jahongir</i> KICHIK BIZNES FAOLIYATIDA TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHNING NAZARIY JIHATLARI	80-84
<i>Imomov Xolmurod</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	85-90

<i>Атамуродов Шерзод, Самадов Салоҳиддин</i> ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ- УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	91-99
<i>Қодиров Музаффар</i> РАҚОБАТ МУҲИТИДА ТАШКИЛОТЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	100-108
<i>Amiriddinova Muslima</i> ANALYSIS OF TOURISM SERVICE TYPE AND GENERAL CATERING TO INCREASE THE TRAFFIC AND TRAFFIC	109-114
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Yuldashev Tazabay</i> DARVIN VA MARKS TA'LIMOTI INSON BORLIG'INI OBYEKTIV TUSHUNTIRISHNING XULOSASI SIFATIDA	115-119
<i>Sultanov Og'abek</i> SHARQDA YOSHLAR MAS'ULIYATIGA DOIR FALSAFIY QARASHLAR RIVOJI	120-123
<i>Tursunkulova Shaxnoza</i> HADISLARDA INSONNING GO'ZAL FAZILATLARI XUSUSIDA	124-127
<i>Khushbokov Oybek</i> THE "TEACHER" PHENOMENON IN THE HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL SPACE OF CULTURE	128-134
<i>Tojaliyev Abduqosim</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY KADRLAR TAYYORLASH TIZIMINING INNOVATSION ISTIQBOLLARI	135-139
<i>Sadullaeva Matluba</i> NUMBER AS THE ESSENCE OF THINGS: PYTHAGOREAN PHILOSOPHY	140-145
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Mirzakamolova Maftuna</i> ASSOSIATIV LINGVISTIKA VA UNING XUSUSIYATLARI	146-150
<i>Temirova Hayotxon</i> DIALECT CLASSIFICATION AND PHONETIC CHARACTERISTICS OF UZBEK DIALECTS IN THE SURKHANDARYA REGION	151-155
<i>Surmilova Elena</i> LINGUISTIC AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF TONGUE TWISTERS: A LITERATURE REVIEW	156-164
<i>Mahmudova Nigoraxon</i> PRAGMALINGVISTIKADA IKKI YO'NALISH	165-169
<i>Ergasheva Gulshan</i> NEMISCHA FRAZEOLOGIZMLARNING STRUKTUR-SEMANTIK TAHLILI (INSON INTELLEKTUAL SALOHİYATINI IFODALOVCHI IBORALAR MISOLIDA)	170-174
<i>Masharipova Valentina</i> DIFFICULTIES CLASSIFYING PARALINGUISTIC MEANS IN A LITERARY TEXT	175-182

Ibragimova Gulshan

O‘ZBEK SHOIRLARI VA ADIBLARI IJODIDA CHINOR DARAXTI OBRAZI 183-188

12.00.00 – YURIDIK FANLAR*Халиқулов Комолиддин*“COMITAS GENTIUM” ДОКТРИНАСИННИНГ ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУД
ҚАРОРЛАРИНИ ТАҲ ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШГА ТАЪСИРИ ..... 189-195*Yakubov Xushnudbek*

TERRORIZMNING KELIB CHIQISH SABAB VA OMILLARI 196-202

*Mutalov Oybek*O‘ZBEKISTONDA ELEKTRON SHARTNOMALARNING HUQUQIY TARTIBI:
MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR ..... 203-208*O‘razbayev Laziz*DAVLAT BUYURTMASI ASOSIDA YARATILGAN MUALLIFLIK HUQUQI
OBYEKTLARINING HAMDA XIZMAT ASARINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI ..... 209-214*Arslonqulova Aziza*INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI XALQARO XUSUSIY HUQUQDA TARTIBGA
SOLISH MASALALARI ..... 215-219**13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI***Saidova Kamola*КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ РОЛИ ШКОЛЫ И УНИВЕРСИТЕТА В ВОСПИТАНИИ
ЗАПАДНОЙ МОЛОДЕЖИ ..... 220-225*Jumaniyozova Muhayyo*OLIV TA'LIMDA IJTIMOIV-GUMANITAR FANLARNI O'QITISHGA
KREATIV YONDASHUVNING ZARURATI ..... 226-232*O'smanova Diloromxon*BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING ADABIY-NUTQIY KOMPETENSIYALARINI
SHAKLLANTIRISH VA TASHXISLASHNING ASOSIY MEZONLARINI ANIQLASH ..... 233-240*Nasriddinov Dadaxon*OLIV HARBIV TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA
ROBOTOTEKNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN
AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR ..... 241-250*Fayziyeva Dildora, Rajabova Gulchexra*BO'LAJAK PEDAGOGLARNING MEDIA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH
ISTIQBOLLARI ..... 251-259*Marhabo Sayfulloyevna*BUXORO JADIDLARINING TA'LIM-TARBIYAGA OID ASARLARIDA MILLIV
TARBIYA MUAMMO SIFATIDA ..... 260-267*Юсупов Лутфуллоҳ*

КРЕАТИВ ТАЪЛИМНИ ЖАМИЯТ РАВНАҚИДАГИ АҲАМИЯТИ 268-272

Norboyev Farhod

INNOVATSIYALAR MANBALARI: AKTYOR-TARMOQ NAZARIYASI 273-278

Received: 30 September 2024

Accepted: 5 October 2024

Published: 15 October 2024

Article / Original Paper

TO TEACH SOCIO-HUMANITIES IN HIGHER EDUCATION THE NEED FOR A CREATIVE APPROACH

Jumaniyozova Muhhayo Tajiyevna,
doctor of Pedagogical Sciences, UzSWLU
E-mail: m.jumaniyozova@uzswlu.uz

Abstract. This article will discuss the peculiarities of teaching social and humanitarian sciences in the higher education system, pedagogical functions, current problems of social and humanitarian sciences, and the need for a creative approach to their solution.

Keywords. Functions of the socio-humanitarian Sciences, thinking, creative approach.

OLIY TA'LIMDA IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNI O'QITISHGA KREATIV YONDASHUVNING ZARURATI

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna,
pedagogika fanlari doktori (DSc)
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari, ijtimoiy-gumanitar fanlar pedagogik funksiyalari va dolzarb muammolari hamda ularni hal etishga kreativ yondashuvning zarurati haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy-gumanitar fanlarning funksiyalari, tafakkur, kreativ yondashuv.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I10Y2024N32>

Kirish. Zamonaviy ta'limni modernizatsiya qilish konsepsiyasi ta'lim muassasalaridan yuqori madaniyatli, ma'lumotli, izlanuvchan, raqobatbardosh mutaxassislarini tayyorlashni talab qiladi. Har qanday yo'nalish mutaxassisida yuqori umumiy madaniyatning mavjudligi nafaqat kerakli tashqi sifat, balki kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan xususiyat bo'lib, u maxsus maqsadli shakllanishni talab qiladi va bu jarayonda puxta o'ylangan ijtimoiy-gumanitar ta'lim hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Oliy ta'limning davlat ta'lim standartlariga muvofiq gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar bloki: umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi negizida olingan bilimlarni to'ldirishi va rivojlantirishi; milliy g'oya va demokratiya, milliy va umuminsoniy qadriyatlar negizida ilmiy va gumanitar dunyoqarashni, yuksak ma'naviyat va demokratik madaniyatni, iqtisodiy, huquqiy va ijodiy tafakkurni, e'tiqod va ijtimoiy-siyosiy faollikni shakllantirishi; ta'limning tarix, falsafa, xalq an'analari, urf-odatlar bilan uzviy birligini, O'zbekiston xalqlari madaniyatini asrash va boyitishni, boshqa xalqlar tarixi va madaniyatiga hurmat bilan munosabatda bo'lishni ta'minlashi; insonparvarlik, vatanparvarlik va baynalminallik ruhini

rivojlantirishi; ta'lim va tarbiya jarayonida mustaqil fikrlaydigan, qarorlar qabul qilishga qodir, har tomonlama rivojlangan, barkamol shaxsni shakllantirishni ta'minlashi lozim.

Ijtimoiy-gumanitar ta'limning asosiy maqsadi ta'lim oluvchining o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatini, bugungi kunda eng zarur bo'lgan mustaqil fikrlash, turli ma'lumotlar bilan ishlash, bilimni o'zlashtirish va uni kundalik hayotda qo'llay olish, mantiqiy va ijodiy fikrlash, o'z-o'zini boshqarish, jamoada va jamiyatda o'zini tutish, yozma va og'zaki muloqot madaniyati qoidalarini egallash, ta'limiy faoliyatni tashkil etish kabi ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ijtimoiy-gumanitar fanlar hamma zamonda inson va jamiyat hayotida asosiy rol o'ynagan va rivojlangan fuqarolik, zarur axloqiy ko'rsatmalar, yosh avlodda zamonaviy ijtimoiy hodisalarni obyektiv baholash qobiliyatini shakllantirishga xizmat qilishi bilan ajralib turadi.

Ta'lim-tarbiyaning samaradorligi va ta'sirchanligini yanada oshirishning muhim yo'nalishlaridan biri ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish jarayonida Yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lidagi demokratik o'zgarishlar, iqtisodiy, siyosiy va huquqiy sohalaridagi islohotlar pirovard natijada odamlar farovonligini oshirib borishga, har bir fuqaroning kasbiy, intellektual va ma'naviy salohiyatini ro'yobga chiqarishga qaratilganini atroflicha tushuntirish muhim vazifalardandir.

“Inson va jamiyat hayotida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'rni, ularni ta'lim tizimida o'qitishning nazariy va uslubiy masalalari barcha davrlarda dunyo olimlarining e'tiborida bo'lib, bu borada o'ziga xos ilmiy qarash, nazariya va ta'limotlar yaratilgan. Oliy ta'limda ta'lim-tarbiyaning asosiy strategik maqsadi – faqatgina u yoki bu soha uchun mutaxassis-kadrlar tayyorlash emas, balki keng ma'noda, insonni tarbiyalash, ya'ni ijtimoiy hayot va taraqqiyot talablariga mos insoniy xislat va fazilatlarini kamol toptirishdir. Ta'lim tarbiya tizimidagi asosiy masala faqat matematik, fizik, ximik yoki injener, vrach, o'qituvchi kabi turli sohalar bo'yicha mutaxassis-kadr yetishtirish bo'lib qolmasligi kerak, negaki, jamiyat uchun, ijtimoiy hayot va taraqqiyot uchun avval u yoki bu kasb-hunar yoki alohida bir ixtisoslikka oid bilim, malaka va ko'nikma emas, chin insoniy xislat va fazilatlar muhimroq. Ya'ni odamzod injener, vrach yoki agronom bo'lishdan oldin inson bo'lish kerak. Chunki injener, vrach yoki agronomdan inson emas, balki insondan injener, vrach yoki agronom etishib chiqadi”¹[183].

Bugungi kunda jahonning turli nuqtalarida notinchlikning saqlanib qolishi, ziddiyat va zo'ravonliklarning ortib borishi inson, uning turmush darajasi va sifatini oshirishga bo'lgan alohida diqqat-e'tiborni talab qilmoqda. “Tarixchi va futurolog Yuval Noy Harari “XXI – asr odami ma'lumotlar ummoniga g'arq bo'lish orqali, muhim va nomuhim narsalarni bir-biridan farqlashni o'rganishi, uzuq-yuluq ma'lumotlardan dunyoning umumiy manzarasini yaratishi kerak. To'rt ko'nikma: tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya, hamkorlik va kreativlikni o'qitishga alohida e'tibor qaratish kerak. O'zgarishlar tezligi oshgani sayin nafaqat iqtisodiyot, balki qanday qilib inson bo'lish g'oyasi ham mutatsiyaga uchraydi. Odamlar tobora ko'proq yangiliklar bilan hisoblashishlari va deyarli har o'n yilda o'z ixtisosliklarini o'zgartirishlariga to'g'ri keladi. Noma'lumlik hukm surgan dunyoda omon qolish (ayniqsa, muvaffaqiyatga erishish) uchun kuchli ruhiy moslashuvchanlik va hissiy muvozanat kerak bo'ladi”² [212], – deb ta'kidlaydi.

Muhokama. Oliy ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar pedagogik jihatdan quyidagi uchta funksiyasi bajarishga xizmat qiladi (1.2-jadvalga qarang):

1-jadval

1

2

Oliy ta'limda ijtimoiy-gumanitar fanlarning asosiy funksiyasi

1. Ta'lim oluvchini intellektual rivojlantirish funksiyasi (<i>mental developer function</i>)				
Milliy madaniyat, urf-odatlar, turmush tarzi, diniy e'tiqod, til xususiyatlariga tayangan holda mentalitetni shakllantirishi	Madaniy makonda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish vositasi	Sivilizatsiya komponenti - odamlarning iqtisodiy faoliyat natijasi sifatida	Ijtimoiy-psixologik komponent-milliy xarakter, din, axloqni shakllantirishi	Faoliyat komponenti -haqiqatni tushunish va axborotni idrok etish, uzatish usullarini anglash
2. Madaniyatlararo yondashuv asosida ijtimoiy-gumanitar tafakkurni shakllantirish funksiyasi (<i>function of the formation of socio-humanitarian thinking</i>)				
Ta'lim oluvchi shaxsida iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy va axloqiy sifatlarni shakllantirish	Insonparvarlikka yo'naltirilgan pedagogik dunyoqarashni rivojlantirish	Ta'lim oluvchining atrof olamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish	Faoliyatni mustaqil tanlash va qarorlar uchun javobgarlik ko'nikmasi	Madaniy dunyo bilan hamkorlik qilish ko'nikmalari
3. Ta'lim oluvchida ijtimoiy-gumanitar intizomni shakllantirish funksiyasi (<i>socio-humanitarian discipline</i>)				
Individual kreativlikni rivojlantirish uchun sharoit yaratish	Axborot jamiyatini ta'lim jamiyati sifatida shakllantirish	Ta'limni ta'lim oluvchi psixologiyasi va axloqiga yaqinlashtirish	Ko'p faktorli qat'iyatlilik	Gumanitar fikrlashning dialogik xususiyati

Ta'lim oluvchini intellektual rivojlantirish funksiyasi (*mental developer function*) yetakchi strategik funksiya sifatida yosh avlod mentalitetini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, uning markazida mentalitet tushunchasi yotadi. Mentalitet o'tgan asrning ikkinchi yarmida zamonaviy gumanitar fanlardagi fanlararo tadqiqotlarning rivojlanishi natijasida fanga kirgan integral tushuncha bo'lib, inson hayotining turli jihatlarini aks ettiruvchi urf-odatlar, turmush tarzi, diniy e'tiqodlar, tilni ma'lum bir tartibda birlashtiradi va madaniyat mentalitet tuzilishida ustuvor hisoblanadi. Mentalitet aslida dunyoqarash sifatida inson xulq-atvorining chuqur asoslarini o'zida mujassam etadi hamda ta'lim oluvchi mentalitetini shakllantirish nafaqat ijtimoiy-gumanitar fanlarning balki, butun ta'lim tizimining vazifasi hisoblanadi.

Intellektual shakllanish deganda biz ta'lim oluvchilar ongida mentalitetning asosiy tamoyillari va o'ziga xosligini mujassam etgan jamiyatning eng barqaror ma'naviy, axloqiy va madaniy qadriyatlarini mustahkamlashni nazarda tutamiz.

Biz "madaniyat" tushunchasining uchta yetakchi komponentini ajratib ko'rsatishimiz mumkin: sivilizatsiya, ijtimoiy-psixologik jarayon va faoliyat. Sivilizatsiya madaniyatning tarkibiy qismi sifatida jamiyat rivojlanishining ma'lum bir bosqichiga muvofiq odamlarning iqtisodiy faoliyati natijasini nazarda tutadi. Ijtimoiy-psixologik komponentga milliy xarakter, din, axloq kiradi. Faoliyat komponenti esa haqiqatni to'g'ri anglash, axborotni idrok etish va uzatish usullarini anglatadi. Madaniyat tushunchasi tarix bilan bog'liq bo'lib, har doim avvalgi tajribani saqlashni, inson, jamiyat va insoniyatning axloqiy, intellektual, ma'naviy hayotining davomiyligini nazarda tutadi.

Alohida olingan shaxslar (boshqa millat vakillari), ijtimoiy guruhlar va butun sivilizatsiyalar o'rtasidagi muloqot tajriba, ma'lumot va an'analar almashinuviga olib keladi.

Boshqacha qilib aytganda, turli madaniyatlarni o'rganar ekan, ta'lim oluvchilar nafaqat falsafiy fikrlar va siyosiy asarlarni, arxitektura va san'at yodgorliklarini, she'riyat va adabiyot asarlarini o'rganish asosida bizdan boshqacha yashaydigan insonlar olamini his qiladi.

Madaniyat nafaqat obyektlar, odamlar, borliq mavjudligi haqidagi yangi bilimlarni tushunishga imkon beradi, balki yangi ijodiy tajriba, yangi fikrlash tarziga ega bo'lishga olib keladi. Ya'ni, madaniyat tushunchasining universalligi uning yaxlitligi va uzluksizligi tufayli shakllanayotgan mentalitetning o'zaro bog'liq, tizimli, integrativ ekanligini anglatadi. Mentalitet, birinchi navbatda, madaniyat, til, psixologiyada aks etadi. Demak, mentalitet o'tmish, hozirgi va kelajak avlodlarning ma'naviy birligi, aloqasi va mavjudligining asosi, zaruriy komponenti bo'lib xizmat qiladi¹ [45].

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning intellektual va axloqiy rivojlantirish funksiyasi jamiyatdagi barcha hodisalar va jarayonlarning uzluksizligi, o'zaro bog'liqligiga yo'naltirilgan ijtimoiy bilimlar, o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari bilan belgilanadi.

Madaniyatlararo yondashuv asosida ijtimoiy-gumanitar tafakkurni shakllantirish funksiyasi ijtimoiy-gumanitar fanlarning xilma-xil mazmunini birlashtirish va tizimlashtirishga imkon beradi. Ijtimoiy-gumanitar fanlar mazmuniga madaniyatlararo yondashuvni kiritish talabalarida iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy va axloqiy fikrlashning asosiy elementlarini shakllantirishga, bag'rikenglik va dinlararo munosabatlar madaniyatini tarbiyalashga olib keladi. Madaniy bilimlar ijtimoiy-gumanitar ta'limning o'zini sezilarli darajada o'zgartiradi. U madaniy jarayonning alohida tomoniga emas, balki madaniyatning yagona va bo'linmas hodisasiga aylanadi. O'quv jarayonining mohiyati bir vaqtning o'zida ijtimoiy tajribani shaxsiy tajribaga maqsadli ravishda o'zgartirishga olib keladi, bu esa talabalarga insoniyat madaniyatining butun boyligini tushunishda yordam beradi.

Har qanday kasbda mutaxassislikning o'zi yetarli emas, mutaxassis madaniy dunyo bilan hamkorlik qilishda boshqalarni tushunishi, muloqotga kirishishni bilishi talab etiladi.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish jarayonida talabalar darslik mualliflarining fikriga yoki adabiy tanqidchilarning hukmlariga, o'qituvchining bayonotlariga mustaqil munosabatini aniqlashga urinmasdan osongina rozi bo'lishi talabaning bilim saviyasini anglatmaydi. Tayyor ma'lumotlarni yozishga odatlangan talabalar o'rganilayotgan materialni o'ziga xos tarzda baholashga jur'at etmasliklari, fikrlashning rivojlanmaganligi, dangasalik, ta'limning monologik tizimi, talabaning muayyan fan doirasida fanning mohiyati va ma'nosini tushunmasdan tayyor bilimlarni olishi natijasida savol berishni o'rganmaganligi sababli sodir bo'ladi.

Ta'lim oluvchida ijtimoiy-gumanitar intizomni shakllantirish funksiyasi gumanitar fikrlashning dialogik tabiatiga bog'liq holda kontent integratsiyasi muammosini hal qilish talab etiladi, ya'ni talabalarining o'z darajasidan kelib chiqib gumanitar bilimlarning umumiyliги asosida ta'lim olishi dialogik yo'nalishga moslashishi lozim. O'quv dasturlari sintez qilinishi, gumanitar fanlarning ajralmas qismi bo'lgan madaniyatlarning tinimsiz muloqotdagi o'zaro ta'siri, adabiyot, tarix, lingvistik fanlarni o'qitishda integral fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradigan obyekt yoki hodisalarni tizimli tahlil qilishga yo'naltirilishi kerak.

Talabaning gumanitar dunyoqarashi rivojlangan estetik did bilan boyitilgan bag'rikenglikni shakllantirishga, o'tmish madaniyatlarining xilma-xilligini qabul qilishga va hozirgi sharoitda uni tushunishga yordam beradi.

Dialogik yondashuv ta'limning mazmuni sifatida shaxsning o'z faoliyatiga yangicha qarashini nazarda tutadi va uning dunyo bilan munosabatlarini ya'ni odamlar bilan aloqa o'rnatish qobiliyatini, insonlarning ma'naviy va axloqiy jihatlarini anglash qobiliyatini, shaxslararo muloqotda aloqalarni o'rnatish va boshqalarga samarali ta'sir o'tkazishni, moslashish qobiliyatining yaxshiroq rivojlanganligi (haqiqatni baholash, moslashuvchanlik)ni, xulq-atvorni boshqarishni, boshqalar fikriga qaramlikni kamaytirishni, tashqi ta'sirlarda

qadriyatlar va xatti-harakatlar birligini saqlab qolishni, ijtimoiy javobgarlikni, talabalar o'rtasida ijtimoiy intellektni rivojlantirishga yordam beradi.

Natijalar. Ijtimoiy-gumanitar fanlarning intellektual shakllantiruvchi imkoniyatlari ularning integral salohiyati bilan belgilanadi. Bu integratsiya o'quv fanlarining yaqinlashishi yoki birlashishi sifatida emas, balki integratsiyalashgan fanlar tarkibining bir-birini to'ldirishini ta'minlovchi shart sifatida, o'quv materialining takrorlanishiga yo'l qo'ymaslik usuli sifatida, bilimlarni mustahkamlash va to'plash omili sifatida ko'rib chiqilayotgan muammoning ko'p o'lchovli xususiyatini ochib beradi.

Talabalarni mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirish imkoniyati ta'lim muassasasida ijtimoiy va gumanitar fanlarni kompleks o'rganishning obyektiv shartlari bu fanlar mazmunining yaqinligi, tadqiqot usullarining umumiyliigi, umumiy qonuniyatlar va nazariy tushunchalarning mavjudligi, foydalaniladigan toifalar va manbalarning umumiyligida ko'rinadi. Ushbu fundamental haqiqatlarga tayanish talabalarga har bir xalqning tarixi, siyosati, iqtisodiyoti va madaniyatidagi umumiy, maxsus va o'ziga xos dialektikani tushunishga yordam beradi.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitishning o'ziga xos pedagogik imkoniyati sifatida ijtimoiy-kognitiv moslashuvchanlikni keltirib o'tish lozim, ya'ni talabaning ijtimoiy bilimlarga tayanib, muammolarni hal qilishda aql-idrok, kognitiv, hissiy va xulq-atvor normalariga amal qilishini anglatadi. Ijtimoiy qoidalarni bilish; boshqa odamlarni tushunish; ijtimoiy xotira; ijtimoiy sezgi va his-tuyg'ularni baholash; qat'iyatlilik, kayfiyat, harakatlar motivlarini tushunish, kuzatilganlarni yetarli darajada idrok etish qobiliyati, ijtimoiy kontekstdagi xatti-harakatlar va ijtimoiy prognozlash, o'z harakatlari uchun rejalar tuzish, ularni amaliy rivojlantirish ijtimoiy kognitiv moslashuvchanlik asosida amalga oshiriladi.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning mazmuni bo'lgan badiiy matnlar, tarix, ijtimoiy tadqiqotlar, tegishli o'zgarishlar, rivojlanish uchun asos bo'ladi. Tajriba shuni ko'rsatadiki, o'quv jarayonidagi eng muhim omil talaba o'zining rivojlanish trayektoriyasini amalga oshirish uchun gumanitar fanlardan o'z faoliyatini rivojlantirishda foydalangandagina yuqorida keltirib o'tilgan funksiyalar samarali natija beradi.

Ijtimoiy-gumanitar bilimlarni rivojlantirishning zamonaviy bosqichi bir tomondan, an'anaviy fanlar doirasida yangi intizomiy tuzilmalarning paydo bo'lishi, ikkinchi tomondan, barcha ilmiy bilimlarning faol davom etayotgan integratsiya jarayonlarida (bu ayniqsa yuqori mahsuldorlikka ega bo'lgan fanlararo maydonlarni shakllantirishda) ifodalanadi.

Ijtimoiy-gumanitar ta'lim bugungi kunda zamonaviy talablarga javob berishi uchun u o'zining yuqori ixtisoslashgan intizomiy sohasini yaxshi biladigan mutaxassislarni tayyorlashga, qayta tayyorlashga va ularni malakasini oshirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Zamonaviy dunyoda turli sohalarda to'plangan ilmiy bilimlar va ma'lumotlarning katta miqdori hamda rivojlanishning yuqori sur'atlari tufayli entsiklopedist bo'lishning iloji yo'q. Ammo ijtimoiy-gumanitar ta'lim kelajakda huquqshunoslar, iqtisodchilar, siyosatshunoslar, biznesmenlar, injenerlarda barcha ijtimoiy va gumanitar fanlarning uzviy bog'liqligi haqidagi g'oyani shakllantirishi kerak, chunki ular birgalikda global jamiyat kabi o'ta murakkab tizim obyektini tavsiflaydi.

Zamonaviy axborot muhiti gumanitar bilimlar tizimiga yangi talablarni qo'yadi. Ijtimoiy-gumanitar fanlar sohasidagi tadqiqotlarda o'qitishning usullari va axborot texnologiyalari an'anaviy materiallarni qayta ishlash, saqlash va tahlil qilish uchun qo'llaniladi, biznes bilan integratsiyada gumanitar tadqiqotlarning mustaqil obyektiga aylanadi. Ijtimoiy-gumanitar fanlarni mazmuni har bir oliy ta'lim muassasasida o'ziga xos xususiyatga egaligi sababli, ta'lim mazmunini shakllantiruvchi komponenti sifatida axborot jamiyatida ijtimoiy rivojlanishning ustuvor omiliga aylanadi va axborot jamiyatini ta'lim sohasidagi sifatlarini shakllantiradi.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'rganish jarayonida ta'lim oluvchilar ko'p komponentli ijtimoiy tizimlarning ishlashi va rivojlanishining eng murakkab, qarama-qarshi jihatlarini, ko'p

faktorli qat'iyatlilik, ko'tarilishlar va pasayishlar bilan rivojlanishning maxsus dinamikasi, inqirozlar va xavflarning davriy yuzaga kelishi haqida bilim oladi.

Demak, ijtimoiy-gumanitar fanlarning madaniyatlararo yondashuv asosida tahlil qilish barcha gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlarni qamrab oladigan, jamiyat va insonni yaxlit tushunishga hissa qo'shadigan dunyoning yagona gumanitar rasmini shakllantiradi. Ijtimoiy va gumanitar bilimlar shaxs va jamiyatni yo'naltirishning universal usuli sifatida yosh avlodning ijtimoiy xotirasini saqlash vazifasini bajaradi.

Zamonaviy oliy ta'limda ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish samaradorligini yanada oshirish, bunda zamonaviy talablarga javob beradigan yuqori malakali mutaxassis-kadrlar tayyorlash ko'lamini kengaytirish, mavjud kadrlarni malakasini oshirish, ularni yangi kasbiy bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish, pedagogik mahoratini takomillashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Ijtimoiy-gumanitar bilimlarning sintezi axborot manbalarining birligi, ijtimoiy-gumanitar fanlar mazmunining yaqinligi, tadqiqot usullari, umumiy qonuniyatlar va nazariy tushunchalarning mavjudligi, foydalaniladigan toifalarning umumiyliigi tufayli mumkin.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarni integratsion o'rganishni amalga oshirishning asosiy pedagogik shartlari sifatida o'quv materialini tanlash va tuzishda madaniyatlararo yondashuv; integratsiyaning o'zaro faoliyat modeli konsepsiyasini ishlab chiqish; shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasini joriy etish, raqamli texnologiyalar vositasida o'qitishni belgilash mumkin.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarda integral yondashuvni amalga oshirish bu fanlar uchun umumiy bo'lgan ajralmas ta'lim makonini belgilash, real o'quv vaqtida integratsiyalashgan o'quv fanlari mazmunining mosligini belgilaydigan taqvim va tematik rejalarini yaratish, o'zaro faoliyat tushunchalarini, aniq bo'limlarni va mavzularni ajratib ko'rsatish orqali ta'minlanadi, integrativ xarakterdagi o'quv va kognitiv vazifalar to'plamini tuzishga qaratiladi.

Xulosa. Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, ijtimoiy-gumanitar fanlarning pedagogik xususiyatlari bu fanlarni o'qitish jarayonida integratsiyasini amalga oshirilishi mutaxassislarning keng kasbiy savodxonligi va intellektual harakatchanligini ta'minlash sharti sifatida qaralishi lozim.

Oliy ta'lim muassasasida ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitishning tizimli modeli alohida fanlarning o'zaro bog'liqligini ta'minlaydigan yagona jarayon shaklida ishlab chiqilishi, talabalar o'rtasida dunyoning yagona ijtimoiy-gumanitar manzarasini yaratishga hissa qo'shadigan madaniyatlararo yondashuvga asoslangan ijtimoiy-gumanitar bilimlar mazmunini o'qitishda kreativ yondashuvni bosqichma-bosqich shakllantirishi kerak.

Bugun ijtimoiy-gumanitar fanlar bo'yicha dars beradigan o'qituvchilar oldida gumanitar fanlar bo'yicha darslarda ularning kerakliligi to'g'risida shubha tug'dirishi mumkin bo'lgan umumiy nazariy bilimlarni berish emas, balki nazariy savollar asosida amaliy muammolarni hal qilishga xizmat qiladigan funksional savodxonlikni shakllantirish vazifasi asosiy hisoblanadi.

Ijtimoiy-gumanitar yo'nalishda dars beradigan professor o'qituvchilar texnika va tabiiy fanlar yo'nalishida mutaxassis tayyorlaydigan oliy o'quv yurtlarida ma'ruza matnlarini yozishda, seminar darslar rejalarini tuzishda asosiy e'tiborini tayyorlanadigan mutaxassislarning o'ziga xos tomonlarini hisobga olib, gumanitar fanlar ularning kasbiy shakllanishiga yordam berishiga qaratishi lozim.

Oliy ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlarning vazifa va funksiyalari bu nafaqat ixtisoslashgan bilim berish, balki moslashuvchan, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublika Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884 sonli Qarori. 2020 yil 6 noyabr. <https://lex.uz/docs/5085887>.

2. Богданова А.А. Менталеобразующие функции социально-гуманитарного знания // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 5.
3. Барышева Т.А. Креативность. Диагностика и развитие: Монография. – СПб.: РГПУ, 2002. – 205 с.
4. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
5. Брушлинский А.В. Субъект: мышление, учение, воображение. – М.: Институт практической психологии; Воронеж: НПО «Модэк», 1996. – 392 с.
6. Вяземский Е.Е. Методические рекомендации учителю истории: основы профессионального мастерства: Практическое пособие. – М.: Владос, 2000. – 159 с.
7. Gordon W.I. Synectics: the development of creative imagination. – New-York, Harper and Row, 2001. – 180 pg.
8. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. – М.: Просвещение, 1998. – 608 с.
9. Гусева Н.В. Культура. Цивилизация. Образование: Социально-философский анализ оснований развития человека в контексте цивилизации и культуры. – М.: Экспертинформ, 1992. – 286 с.
10. Epstein R. Generativity theory and creativity. In M. A. Runco & R.S. Albert (Eds.), Theories of creativity. Newbury Park, CA: Sage Publications; Cresskill, NJ: Hampton Press, 2005. – P. 116-140.
11. Tajiyevna J. M. Impact of creative thinking on teacher professional development // International Journal of Pedagogics. – 2024. – Т. 4. – №. 06. – С. 76-80.
12. Jumaniyozova M. Methods of determining the integrative creativity of socio-humanitarian teachers. – 2022.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 10 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).